

KSIAŻĘTA
I KRÓLOWIE
CZESCY
PRZEMYŚLIDZI
872–1306

ANNA PANER

KSIAŻĘTA
I KRÓLOWIE
CZESCY
PRZEMYŚLIDZI
872–1306
DZIEJE POLITYCZNE

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2024

Recenzent
Prof. dr hab. Antoni Barciak

Redaktor Wydawnictwa
Katarzyna Ambroziak

Projekt okładki i stron tytułowych
Andrzej Taranek

Ilustracja na okładce
Kníže Oldřich a Božena, Dalimilova kronika, Národní knihovna České republiky,
XII E 17, folio 10r

Opracowanie map
Krzysztof Wroński

Skład i łamanie
PRACOWNIA

Publikacja sfinansowana ze środków Wydziału Historycznego
Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-598-5

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis rzeczy

Od Autorki	9
Przemyślidzi na tronie czeskim w latach 872–1306	12
Rozdział 1. Morawianie i Czesi w dobie karolińskiej	13
Państwo Wielkomorawskie w latach 830–907	13
Iskoni bě Slovo i Slovo bě u Boga i Bog bě Slovo	25
Czesi – sąsiedzi Mojmirowiczów	32
Zimowy chrzest w Ratybonie	35
Libusza i Przemyśl Oracz. Fakty, mity i legendy	39
Książę Borzywoj I i św. Ludmiła – rodzice dynastii	44
Chrzcziny w Velehradzie	46
Rozdział 2. Czas trudnych wyborów	50
Spitygniew I – pomiędzy Morawami a Bawarią	50
Drahomira i Ludmiła – konflikt rodzinny czy polityczny?	53
Wacław – książę wierny i użyteczny cesarzowi	58
Tragiczny ranek 28 września w Staré Boleslavi	62
Święty Wacławie, nie daj zginąć nam ani naszym dzieciom!	64
Rozdział 3. Pomędzy Piastami a Ludolfingami	72
Bolesław I budowniczy	72
Dubrouka ad Mesconem venit	76
Podniesienie Pragi do rangi biskupstwa	77
Spiski, wojny i straty	80
Konflikt ze Sławnikowicami. Hekatomba w Libicach	84
Książęta czescy i ich polski kuzyn Chrobry	91
Sprawy kościelne	98
Kiedy Oldřich spotkał Boženę...	99
Przylączenie Moraw	101
Porwanie w Schweinfurcie	102
Rozdział 4. Brzetysław I zdobywca i jego testament	104
Śmierć Oldřicha i Jaromira. Brzetysław księciem czeskim	104

Wyprawa do Gniezna. Wojna o trybut	107
Lekcja pokory w Ratyzbonie	112
Testament, czyli jak pogodzić pięciu synów?	114
Spytihněv dobrý vládce, který Němce neměl v lásce	115
 Rozdział 5. Wratysław II – pierwszy król czeski	121
Spór o biskupstwo morawskie	121
Najwierniejszy z książąt	128
Królewska nagroda: opaska czy diadem?	135
Kto po królu? Syn czy brat?	136
Brzetysław II młodszy. Wojna z Piastami	141
Szpetny precedens	144
 Rozdział 6. Borzywoj II, Władysław I, Sobiesław I i ich morawscy kuzyni:	
Świętopełk i Otton Czarny	148
Borzywoj II – ulubieniec Kosmasa	148
Jak Świętopełk przysłużył się czeskiej rodzinie	152
Władysław I, jego bracia i szwagrowie	158
Sobiesław I – wielki przegrany	167
 Rozdział 7. Władysław II – król z cesarskiej łaski	178
Trudny początek	178
Biskup Henryk Zdík – morawska ostoja czeskich książąt	181
Na pomoc Ziemi Świętej	185
U boku Fryderyka I Barbarossy	187
Książę Władysław II czy król Władysław I?	192
Most Judyty	195
Mariaże z Arpadami	195
Koniec iluzji	198
 Rozdział 8. Jacy ojcowie, tacy synowie, czyli ciągle w niezgodzie	201
Sobiesław II – niepokorny książę ludu	201
Rządy Bedřicha i Elżbiety – lata niepokojów i strat	207
Statuty Konrada II Ottona	213
Gra o czeski tron	218
Przemysł i Władysław, król i margrabia, czyli braterski podział władzy	221

Rozdział 9. Przemysł Otokar I – twórca czeskiej niezależności	226
Między Hohenstaufami a Welfami	226
Król się rozwodzi	228
Fundament królestwa – Złota Bulla Sycylijska	231
Spór o inwestyturę	236
Jak królewna Agnieszka została świętą	240
 Rozdział 10. Wacław I – królestwo czeskie na drodze ekspansji	245
Z cesarzem czy z papieżem?	245
Margrabia przeciwko królowi, czyli brat przeciwko bratu	247
Niebezpieczeństwo tatarskie	252
Gertruda Babenbergówna – najlepsza partia Europy	255
Margrabia przeciwko królowi, czyli syn przeciwko ojcu	257
Wiano Małgorzaty Babenberskiej	266
 Rozdział 11. Przemysł Otokar II – król wielki i tragiczny	272
Zawiedzione nadzieje	272
Zwycięstwo pod Kressenbrunn	280
Austria czy Czechy?	283
Niespokojne dziesięciolecie: 1261–1271	289
Wojna z Węgrami. Wybory w Rzeszy	298
Dlaczego szlachta krytykowała króla?	305
Rudolf I Habsburg żąda zwrotu lenn Rzeszy	315
Upokarzający pokój pod Wiedniem	320
Morawskie Pole – 26 sierpnia 1278 r.	326
Śmierć króla	333
 Rozdział 12. „Złe lata” 1278–1283	335
Rządy opiekuńcze margrabiego Ottona V Długiego	335
Powrót króla. Kuratela Zawiszy z Falkenštejnu	347
Dwa wesela i jeden pogrzeb	351
Upadek i egzekucja Zawiszy z Falkenštejnu	357
 Rozdział 13. Wacław II – pan trzech królestw	363
Co i od kogo dostał Wacław II w Polsce? Zagadki testamentów	365
Wacław II wybrany i wezwany do Krakowa	368
Wybory w Rzeszy w 1292 r. Porażka Habsburgów	373

Sprawa Miśni	377
Przemysław II odnawia Królestwo Polskie	380
Zielone Świątki 1297 r. – koronacja Wacława II i Guty	385
Śmierć młodej królowej	389
Czy książę austriacki zabił króla Adolfa?	391
Powrót Habsburgów. Skandal w Norymberdze	393
Tam i z powrotem, czyli do Gniezna po polską koronę	394
Wenczelus Secundus dei gracie (Boemie et) Polonie rex	399
Nie tylko polityka	406
Węgierski epizod Przemysławidów	408
Wojna o czeskie srebro	416
Ostatni rok niestrudzonego króla	418
 Rozdział 14. Wacław III – ostatni z rodu Przemysła Oracza	421
Król młody, ale czy nierozważny?	421
Zabójstwo w Ołomuńcu	427
I co dalej?	434
 Rozdział 15. Bilans dynastii 872–1306	440
 Bibliografia	458
 Indeks osobowy	503
 Spis map	522